

M. ŞEHMUS GÜZEL

YİTİRDİKLERİMİZ

ekitap.aqorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL

YİTİRDİKLERİMİZ

FAHRİ KİAMİL

JOYCE BLAU

BABÜR KUZUCUOĞLU

MADELEİNE RİFFAUD

TARIK ZİYA EKİNCİ

MAHMUT FAYSAL

ekitap biçiminde ilk sunumu: Mart 2025

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN: Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

<i>SUNU</i>	5
<i>FAHRİ KİAMİL: GEÇİTKALE'DEN GELİYORDU</i>	7
<i>JOYCE BLAU, 18 MART 1932-24 EKİM 2024</i>	11
<i>JOYCE BLAU'NUN YAYINLARI</i>	13
<i>BABÜR KUZUCUOĞLU</i>	22
<i>MADELEİNE RİFFAUD</i>	29
<i>TARIK ZİYA EKİNCİ/"TARIK ABİ"</i>	39
<i>MAHMUT FAYSAL</i>	44
<i>ANA(KADIN)LARIN SESİ</i>	49
<i>DEP-REM GÜNLERİNDE YAS</i>	54

SUNU

Eylül ve ekim aylarını ötelere beri sevmiyorum: Çok tanıdık, çok yakın akraba, çok yakın dost ve arkadaşı yitirdiğim(iz) aylar çünkü. İşte hemen aklıma gelen birkaç isim: Yılmaz Güney, Mehmet Sincar, Mehmet Uzun, babam Hasan Güzel, nenem Mevlude Hanım, manevi babam Prof. Dr. Cahit Talas, Tarık Ziya Ekinci, Babür Kuzucuoğlu, Joyce Blau ve dahası...

Evet diğer aylarda da, mayıs, haziran, temmuz, ağustos aylarında da yitirdiklerimiz var. Kasım, aralık, ocak, şubat, mart ve nisan aylarında da. Onlar da aklımızda.

İnsanoğlu gelip, geçiyor. Alıp başını gidiyor. Gidenleri unutmuyoruz. Gidenlerin yasını tutuyoruz. Anıyoruz. Yasımız sürüyor. Kırk gün, kırk yıl.

Yasla birlikte yaşamayı öğreneceğiz mutlaka. Aramızdan aniden ayrılanlar, analarımız, babalarımız, çocuklarımız, torunlarımız, kardeşlerimiz, yakınlarımız, akrabalarımız, yoldaşlarımız, yol arkadaşlarımız. Onlar bizler de olabilirdik. Ölüm çünkü artık serseri mayın gibi dolaşıyor aramızda. Bu ay, bugün kim ölecek ? Kim ?

Yas tutuyor ve ağlıyoruz: Hem onlara, hem onlar olabilecek kendi kendi(leri)mize.

Ağlamak onları anmamıza engel olmamalı. Onları yaşadığımız sürece anmalıyız. Unutmamak için.

Bu çalışmada anmak için şiir var, ağlamak için de. Gidenler unutulmasın.

Yas ve ağlamak dayatınca Adnan Yücel'in şiirlerine sarılırım. Onlar da bana. "Ağlarınız birlikte" o zaman. Şiirler ağlamaz diye bir kural yok henüz. Varsa bile hükmü kalmadı artık:

"Bir kez yazıldı bu acının şiiri
Yazılıp geçti suların tarihini
Gücünüz yetmez artık
Nehirleri durduramazsınız."

Bizimle, bizlerle yaşayacaksınız. Bu çok açık. Yeniden hayata ve paylaşmaya hoş geldiniz.

Telgraf direklerinde serçeler sıralanır: Kuzeye duyurmak için:
"Nar Ülkesinde Mor Günler"de gebe analar yeni doğacak çocuklarına gidenlerin isimlerini koymak için sözleştiler. Duyduk duymadık demeyin. Deri kaplı Kitab'a, Kitabımıza, yazılıdır.

Gerisini Tarih yazar. Bize susmak düşer. Sizlerle her zaman.

Paris, 14 Mart 2025.

FAHRİ KİAMİL: GEÇİTKALE'DEN GELİYORDU

İlk kurşun sesleriyle uyandı köy. Önce Mehmet vuruldu. Sonra ikiz kardeşi Hüseyin. Sonra üçüncü kardeş: Mustafa. Üçü de cepheden. Vurulunca "Ah anam" dedi Mehmet, dönmek istedi, dönemedi, yüz üstü düştü. "Yandı anam dedi" Hüseyin, canını kurtarmak istedi, yapamadı. Mustafa onbeşindeydi, kardeşlerinin tek tek düştüğünü gördü, bağırarak istedi, sesini çıkaramadı, nutku tutulmuştu, sesi çıkmıyordu. Mustafa'ya birkaç kurşun birden isabet etti, yere düştü, gözleri açık gitti.

Her taraftan kurşun yağlıyordu. Geçitkale kan ağlıyordu. Gözyaşı sel...

Mehmet Fahri'nin sınıf arkadaşıydı. Aynı sırayı paylaştılar yıllarca.

Mehmet ve Hüseyin ikizdi, onyediy yaşında. Mustafa onbeşinde. O sabah her zamanki gibi erkenden uyanmış, çay, beyaz peynir, fetir ekmeğe, kahvaltıyı yapmış, saçları düzenli biçimde kesili ve taralı, tertemiz beyaz ve lekesiz gömlekleri ve ütülü siyah pantolonlarıyla fiyakalı, gülerek sokağa çıkmışlardı. Köyün içinden yürüyerek

bağlara doğru geze geze gidiyorlardı. Maksat biraz yürümek, dolaşmak. Aralarında itişe kakışa, gülerek, şakalaşarak. Güneş öğlene vuruyor, köyü ısıtıyordu.

Çocuklar köyün çevrildiğinden, yolların kesildiğinden, yere batasıca askerlerin silahları ellerinde ve siperde, saklandıklarından habersizdiler.

15 Kasım 1967'deydik. Kıbrıs'ta Geçitkale köyünde. "Albay" Grivas ve askerleri, katil sürüleri, "Kıbrıs'ta türk köyü kalmayacak" demiş, çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek katletmişti.

O sabah Fahri'lerin köyünde bir aileden üç can, üç çocuk toprağa böyle düştü: "Bir aileden üç şehit!"

Evet Kıbrıs'ta Geçitkale'deydik. Köyün evleri sarı kerpiçtendi. Yolları dar ve taştan. Fahri'nin ağıtında yazdığı gibi: "Yüzü gülen köylüme ondan sonrası yasdı."

Fahri köyü terkedecekti ailesiyle. Üç arkadaşını toprağa verdikten sonra. Kalınmaz artık buralarda. Can derdi.

Larnaka'dan sonra Londra'ya gitti Fahri. Onaltı-onyediyi yaşında. Tek başına. Üniversite'yi orada okumak istiyordu. Ama olmadı. O zaman yüzünü Avusturalya'ya çevirdi. Gemiyle ve uçakla yolculuk yaptı. Yolculuk onbeş gün sürdü. Bir ömür boyu sanki.

Fahri Avusturalya'ya tek başına geldi. Ondokuzundaydı. Kısa süre içinde birken beş oldu. Sonra on. Sonra üç bin, sonra oniki bin. Kıbrıslı Türkler Avusturalya'ya vuruldu: Bir adadan öbürüne aşkın sınırı yok.

Fahri artık "Fahri Abi"ydi.

Üniversiteyi bitirdi. Artık muhasebeciydi Fahri. Avusturalya'daki ilk türk muhasebeci bürosunu açtığı rivayet edilir. Cömertti.

Yiğitti. Epey muhasabeci de yetiştirdi. Ama sadece bu değil. Köyde yakalandığı saz ve müzik tutkusu büyümüş, apaçık müzik hastalığına yakalanmış, sazın yanına udu, gitarı, tamburu, neyi ve dahasını eklemişti. Söz yazmış, notalar da. Hakiki türküler yaratmıştır: Örneğin "Geçitkale" türküsünü mutlaka dinlemelisiniz: Mehmet'i, Hüseyin'i ve Mustafa'yı anmak için. Doga Melbourne grubu çalsın ve söylesin: Çocuklarımız unutulmasın.

Fahri Kiamil müziğini, türkülerini ekmeğini ve tuzunu paylaşır gibi paylaşmış, Avusturalya'da doğmuş büyümüş, kadın ve erkek, genç ve yaşlı vatandaşlarıyla müziğinin kaynaklarını ve müzik aşkının coğrafyasını genişletmiş. Birçok genç ve daha az genç müzisyen olarak yetiştirmiştir.

Yaşlı, meraklı ve hevesli türkücüler ve müzisyenlerle de ortaklaşa çalışmış Maraş, Antep, Mardin, Urfa havalarını yaymış:

"Yola Çıktım Mardin'e/Düştüm senin derdine"

"Asımın Kızı"

"Pencereden kar geliyor/ Gurbet bana dar geliyor"

"Pencereden kar geliyor/Gurbet bana zor geliyor"

"Duvarları gül dolmuştu/Yolları al al lale"

"Aynı yolcuyuz/Yoldaşız"

Genç ya da daha az genç müzisyenleriyle gruplar kurmuş, gruplardan başka gruplar doğmuş: "Fesat", "Ozanlar Grubu", "Melbourne Sıra Geceleri Projesi", "Melbourne Fası", "Doga Melbourne"...

Fahri Kiamil “İz Bırakanlar” dandır: Dostlarının sahip çıkacağı pek çok anı ve eserle.

Fahri Kiamil unutulmaması gerekenlerdendir. Yapıtlarını özenle saklamalı. Türkü sözlerini yayınlamalı.

Notlar:

Bu metni hazırlarken Fahri Kiamil'i bir parça tanıyabilmek için yararlandığım şu iki kaynağı bilhassa öneriyorum. Deniz Hanımın makalesi okunmalı. Duygu Hanımın söyleşisi izlenmeli. Mutlaka. İşte:

Bir: Deniz Günal'ın ayorum.com'da yayınladığı 12 Nisan 2024 tarihli "Fahri Kiamil" başlıklı yazısı.

İki: Duygu Tağmaç'ın KANAL T'de "İZ BIRAKANLAR" programında Fahri Kiamil ile yaptığı, kimi türkünün icrasını da içerse, bir buçuk saatlik cömert program. Söyleşi birçok açıdan mükemmel. Kalıcı olması bakımından da altı çizilmeli. Fahri Kiamil tavrı, davranışı ve mütevazi yönü ile iz bırakıyor. Hayatı derslerle yüklü. Aklınızda bulunsun. Bu tür değerlerimizin unutulmaması şart. Görevimiz.

Üç: Doğa Melbourne grubunun 2016 Konser'ini yeniden ve yeniden izlemeli, dinlenmeli: Özlem Sarıçam, Evrim Ulusoy, Sevcan Çağın ve maalesef isimlerini yazamadığım diğer ses sanatçısı bayanları candan kutlamak isterim. İsmi not edebildiğim, saziyla tek başına ses getiren İskender Ozan Toprak ve diğer müzisyenleri de. Fahri Kiamil hem usta ve öğretmen, hem söz yazarı, hem de icra eden: Görüntülere iyi bakın işte Fahri Abi, sağda sondan ikinci: Uduyla şenliğe katılıyor. Sakin. Mutlu. Kollektif yaratıcılığın rahatlığı içinde.

JOYCE BLAU, 18 MART 1932-24 EKİM 2024

24 Ekim 2024'te 92 yaşında yitirdiğimiz yeri doldurulamazlardan Joyce Blau çok gördü, çok denedi, çok çalıştı:

Çocukluğu ve ilk gençliği, doğduğu ülkede, Mısır'da, başkent Kahire'de geçti. Burada daha çok gençken, 1940'ların sonunda, 1950'lerin başında, militanlığı tanıdı, sömürgeciliğe karşı faaliyet yürüten, kimi kez Mısır

Kömünist Partisi ve/veya Fransız Kömünist Partisi ile ilişkili gizli veya açık siyasi gruplar içinde yer aldı. Henri Curiel yönetimindeki değişik kümelerde, siyasi gruplarda militanlığı ve üçüncü dünyacılığı bütün yönleriyle öğrendi. Bütün halkların, bilhassa ezilen halkların, dil, kültür, yaşam tarzı ve yarattıklarının karşılıksız savunuculuğunu görev bildi. Bir yıl hapis yattı. 1954'te Mısır'dan sınır dışı edildi.

Joyce Fransa'ya geldi. Henri Curiel'i buldu ve sömürgeciliğe karşı mücadeleyi birlikte sürdürdüler. Curiel'in sağ koluydu. Cezayir bağımsızlık savaşını yürütenlerin yanında en doğal biçimde yer aldı...

Bir süre sonra Paris'te Kamuran Bedirhan ile tanıştı. Kürt halkının ve kültürünün, dilinin ve uygarlığının kayıtsız şartsız savunuculuğunu, hakiki bir militan gibi üstlendi.

Curiel'in ve Bedirhan'ın tavsiyelerini izleyerek İNALCO'da (Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ulusal Enstitüsü'nde) önce öğrencilik yaptı sonra öğretim üyesi oldu. Emekliliğini alana dek İNALCO'da çalıştı. Sonra yaşamının kalan zamanını, 1983'te kuruluşuna katıldığı, Paris Kürt Enstitüsü'ne adadı. Son günlerine kadar.

Kürt halkının ortak hafızasının oluşturulmasında, kalıcılaştırılmasında, pekiştirilmesinde belirleyici rol oynayanlardan biriydi Joyce Blau. Kürt halkının, dilinin/dillerinin, edebiyatının, kültürünün, uygarlığının tanınmasında en önde gelenlerdendi. O kadarki Joyce bir kürt olarak biliniyordu.

Joyce dilbilimci, öğretim üyesi ve aydın olarak dünyanın dört bucağında tanınıyordu: Neredeyse bütün ülkelerdeki dilbilimcilerle tanışıyor, onlarla ortak çalışmalar hazırlıyor, kollektif kitaplar yayınlıyordu.

Çok çalıştı Joyce. Çok üretti. Pek çok kitap ve makale yayınladı.

Joyce sadece bilim kadını değildi. Hepimizin bacısı, ablası, anasıydı aynı zamanda. Evet hepimize bacılık, ablalık, analık yaptı. Bir örnek olarak Duhok Üniversitesi'ndeki kürdoloji uluslararası ikinci toplantısı için, 30 Nisan 2011'de, Kürdistan'a (Irak Anayasası ülkenin kuzeydoğusunda Kürtlerin yaşadığı toprakları "Kürdistan Bölgesi" biçiminde isimlendiriyor) gittiğimiz ve 4 Mayıs'a kadar birkaç günü birlikte geçirdiğimiz geniş kapsamlı konferanslar ve

gezip görmeler dizisinde yaptıklarımızı ve Joyce'un kafilemizin doğal liderliğini kibarca üstlenmesini anabilirim. Joyce'un büyüklüğünü Duhok Konuşuyor isimli çalışmamda bir parça anlatabildim. (Meraklılarına bu konuyu çalışmamdan okumalarını tavsiye ederim. Bu çalışma önce Şubat 2013'te Kibele Yayınları tarafından kağıt üstüne yazıldı. Daha sonra ekitap.ayorum.com sitemizde ekitap olarak hediye niyetine sunduk.) Ancak adıgeçen çalışmamda Joyce'a yakıştırdığım sıfatları bir kez daha yinelemek üzere şu kısa alıntıyı aynen aktarmak istiyorum: "Sevgili vitamin bacımız, iki gözümüz, iki kulağımız, ağzımız ve dilimiz ve dilimizin en şirin ustalarından Joyce Blau" (sayfa 16).

Joyce öyle kolay kolay unutulacak biri değil. Sessiz ve mütevaziydi evet ama söyleyeceğini söyledi, yazacağını yazdı. İz bıraktı. Birçok öğrencisinin Kürt halkını tanınması, dilini öğrenmesi Joyce'un eseridir. Kendisi de çok yazdı. Pek çok konferans verdi. Kürt halkının bütün kıtalarda tanınmasında tayin edici bir rol oynadı.

Joyce Blau kalıcıdır. Hafızalarımızda. Eserlerinde. Anılarımızda. Joyce'un ismi ve soyismi Kürdistan sokaklarına, bulvarlarına, caddelerine, meydanlarına verilmeli. Kütüphanelerine. Okullarına ve Üniversitelerine de.

JOYCE BLAU'NUN YAYINLARI

Bilim kadın ve erkeklerini tanımlamak ve değerlendirebilmek üzere akademik/üniversiter birçok ünvan bulunuyor. Bilim kadın ve adamlarının yayınları da bu değerlendirmede dikkate alınır. Joyce Blau bu açıdan da tanınmayı hak ediyor. İşte bu bağlamda

değişik dillerdeki çalışmalarının künyelerini sunuyorum. Buyurun bir göz atınız:

1963: Le problème kurde, essai sociologique et historique, publication du Centre pour l'Étude des Problèmes du Monde Musulman Contemporain, Bruxelles, 80 p. + une carte.

1964: "Les relations intercommunautaires en Irak", in : Études, Correspondance d'Orient, no 5-6, publié par le Centre pour l'Étude des Problèmes du Monde Musulman Contemporain, Bruxelles, p. 87-102

1965: "Trois textes de folklore kurde", in : Études, Correspondance d'Orient, publié par le Centre pour l'Étude des Problèmes du Monde Musulman Contemporain, Bruxelles, p. 29-50.

1965: Dictionnaire kurde/Kurdish Dictionary, Centre pour l'Étude des Problèmes du Monde Musulman Contemporain, Bruxelles

1966: "L'Irak", in : Les Minorités et les dissidences dans les pays musulmans, Acta Orientalia Belgica, Bruxelles, p. 237-240

1968: Kurdish Kurmandji Modern Texts, Introduction, Selection and Glossary, Iranische Texte, dir. par Georges Redard, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 58 p.

1975: Le Kurde de 'Amadiya et de Djabal Sindjar, analyse linguistique, textes folkloriques, glossaires, Travaux de l'Institut d'Études iraniennes de l'Université de la Sorbonne Nouvelle, Klincksieck, 252 p.

1975: Ferheng kurdî û Tirkî, publ. Sivan, République Fédérale d'Allemagne, 109 p.

1977: Traduction du russe de l'ouvrage d'I.O. Oranskij, Les langues iraniennes, préface de Gilbert Lazard, Institut d'Études iraniennes de l'Université de la Sorbonne Nouvelle, C. Klincksieck, Paris 239 p. + 1 carte

1980: Manuel de kurde, dialecte sorani, C. Klincksieck, 287 p.

1980: "Djasseem Djelil", in : Dictionnaire des Auteurs de tous les temps et de tous les pays, Laffont-Bompiani, coll. "Bouquins" 2e éd., p. 545

1982: "Les Kurdes", in : Frontières, problèmes de frontières dans le Tiers-monde, L'Harmattan, Université Paris VII, p. 128-135

1983: "Les études de linguistique et de lexicographies kurdes : historique et développements actuels", in : Verbum, Revue de linguistique publiée par l'Université de Nancy II, Tome VI, fasc.1/2, p. 2-18.

1984: "Le Mouvement national kurde", in : Les Temps Modernes, no 456-457, Turquie du réformisme autoritaire au libéralisme musclé, p. 447-461

1984: "Problems in the unification of the Kurdish Language", in : New Pesh Merga, no 18, Nacka (Suède), p. 14-19

1984: Mémoire du Kurdistan, recueil de la tradition littéraire orale et écrite, préface Maxime Rodinson,   ditions Findakly Paris, 221 p.

1984: "Une nouvelle de Hassan Mela Ali Qizilji, Le thé du diwakhane", in : Le Monde Diplomatique, mois de juin

1985: Articles : "Chamilov" (Ereb Semo), Djagarkhw  n (Cegerxw  n), Goran (Abdullah Sulayman), Hawar (l'Appel), Khani (Ahmad   Khan  ), Koy   (Hadj   Qadir Koy  ); Kurde (Littérature kurde), in : Dictionnaire historique, thématique et technique des LITTERATURES, Larousse, Paris.

1985: "Les Juifs au Kurdistan", in : Mélanges linguistiques offerts    Maxime Rodinson par ses élèves, ses collègues et amis,   d. Christian Robin, Geuthner, Paris p. 123-132

1985: "Mir  na Hesen Qizilc   (Le décès de Hasan Qizilc  )", in H  v  , no 4, Institut kurde de Paris, p. 7-10

1986: Contes kurdes, Conseil International de la Langue française, coll. Fleuve et Flamme, Paris 1986, 167 p.

1986: "B  ran  na Thomas Bois (En mémoire de Thomas Bois)", in : H  v  , No 4, Institut kurde de Paris, p. 11-13

1986: "Mirina zanay   mezin Qanat   Kurdo (Décès du grand savant Kanat   Kurdoev)", p. 7 – 15 et "H  min j   mir (H  min est également

décédé)” p. 19-24, in : Hêvî, kovara çandiya gîstî, no 5, Institut kurde de Paris

1986: “Qanate Kurdoev, 1908-1985”, in : Studia Iranica, Tome 15 – fasc. 2, publ. de l’Association pour l’avancement des Études Iraniennes, CNRS, Paris, p. 249-256

1987: “Mes jours, de Goran”, “La Douleur du peuple (Janî Gel), d’Ibrahim Ahmed”, “Plaie noire (Birîna Res/Kara yara)” de Musa Anter”, in : Dictionnaire des Œuvres de tous les temps et de tous les pays, Littérature, philosophie, musique, coll. Bouquins, 5e éd. Paris.

1988: “Gulchine, un conte kurde”, in : Bulletin de l’Association des anciens élèves de l’Institut National des Langues et Civilisations Orientales, p. 57-61.

1988: “Bibliographie des ouvrages de kurdologie depuis la fondation de l’Institut kurde de Paris : 1983-1985”, in : Studia Kurdica.

1989: “Kurde”, “Gurânî”, “Zâzâ”, in : Compendium Linguarum Iranicarum, ouvrage collectif dirigé dir. Rüdiger Schmitt, Wiesbaden, p. 326-340.

1989: “Le kurde lori”, in : Études irano-aryennes offertes à Gilbert Lazard, Studia Iranica, Cahier 7, p. 37-58

1990: “Le rôle des cheikhs naqshbandi dans le mouvement

national kurde”, in : Naqshbandis, cheminements et situation actuelle d’un ordre mystique musulman, éd. par Marc Gaborieau, Alexandre Popovic et Thierry Zarccone, Editions Isis, Istanbul-Paris, p. 371-377

1990: “La réforme du kurde”, in : La réforme des langues, dir. Claude Hagège et I. Fodor, Cologne

1990: Les Kurdes et le Kurdistan, Bibliographie critique 1977 – 1986, Institut Français de recherche en Iran, Téhéran-Paris, 146 p.

1990: Préface à l’ouvrage I Curdi nella Storia, Mirella Galletti, ed. Vecchio Faggio, Rome.

1991: “La langue et la littérature kurdes”, in : Conférence internationale de Paris 14-15 octobre.

1989, Les Kurdes : Droits de l’homme et identité culturelle, Institut kurde de Paris, p. 44-50.

1991: Kürtçe/Türkçe, Kürtçe/Fransızca, Kürtçe/İngilizce Sözlük, Dictionnaire kurde/turc/français/anglais, Sosyal Yayınlar, Istanbul, 342 p.

1991: “The Poetry of Kurdistan, Language embodies Kurdish National Unity”, in : The Word and I, a Publication of the Washington Times Corporation, Vol. 6, No 8, Washington, p. 623-637.

1992: “Les Kurdes”, in : Historiens et Géographes, no 336, mai-juin, Le Moyen-Orient au XXe siècle, Paris, p. 305-320.

1992: “Die Wissenschaft von der kurdischen Sprache”, in : Kurden, Azadi Freiheit in de Bergen, Alfred Janata, Karin Kren und Maria Anna Six, Schallaburg, November 1992, Katalog des NÖ Landesmuseums, Neue Folge Nr 294, Wien, p. 180-191

1992: “Kurdische Literatur”, idem, p. 192-205

1993: “Le cagani : lori ou kurde ?”, in : Studia Iranica, Tome 22, fasc. 1, publ. Association pour l’Avancement des études iraniennes, Paris, p. 93-119.

1994: “Goran”, “Littérature en gorânî”, “Folklore et littérature kurdes”, “Mem o Zîn”, in : Dictionnaire universel des Littératures, Presses universitaires de France, pub. sous la direction de Béatrice Didier

1994: Kürtler ve Kürdistan, eleştirel bir bibliyografya 1977 – 1990, Mezopotamya, Suède, 165 p.

1994: “Deldar Yunes”, in : Encyclopaedia Iranica, Vol. VII, fasc. 3, Mazda, California, p. 238

1994: “La littérature kurde”, in : Les Kurdes et les États, Peuples Méditerranéens, no 68-69, p. 77-94

1995: “La littérature kurde”, in : Les Kurdes et les États, Peuples Méditerranéens, no 68-69, juillet-décembre, p. 77-93.

1995: “Kurdologie als Spiegel der Politischen Situation”, in : Kurdologie, Bibliotek Feqiyê Teyran, Berlin, p. 43-56.

1995: “Jiyan û berhemên Ehmedê Xanî (1650-1707)”, in : Çira, kovara komeleya nivîskarên kurd le Swêdê, sal 1, hejmar 3.

1995: “Vie et œuvre de Thomas Bois, 1900-1975”, in : Journal of Kurdish Studies, Vol. 1, Peeters Press, Louvain, p. 85-96.

1996: “Kurdish written literature”, in : Kurdish Culture and Identity, ed. Philip Kreyenbroek & Christine Allison, Zed Books, Middle Eastern Studies p. 20-28.

1999: Manuel de kurde kurmanji, en collaboration avec Veysi Barak, L’Harmattan, 225 p.

1999: “Les relations entre les juifs et les musulmans au Kurdistan”, in : L’Islam des Kurdes, Les Annales de l’Autre Islam, no 5, INALCO, Paris, p. 199-224.

2000: Méthode de kurde sorani, L’Harmattan, 323 p.

2000: “Le développement de la littérature kurde dans la cité”, in : The Journal of Kurdish Studies, vol. III, 1998-2000, Louvain, Peeters Press, p. 85-91.

2005: “La littérature kurde”, in : Passerelles, Kurdistan, Revue d’Études interculturelles, Thionville, p. 287-296.

2010: “Written Kurdish Literature”, in : Oral Literature of Iranian Languages, ed. par Philip G. Kreyenbroek & Ulrich Marzolph, A History of Persian Literature XVIII, I.B. Tauris, p. 1-31.

2012: “La littérature kurde”, in : Études kurdes, La Littérature kurde, L’Harmattan, p. 5-36.

BABÜR KUZUCUOĞLU

Neredeyse elli yıldır Paris'te yaşıyordu. Yolu buradan geçen herkesin, hele solcu herkesin yardımına koşardı. Kafa dengi yakınlarıyla kendi çevresini kurmuştu ve bu çevrenin içinde mütevazı ve mutlu bir yaşam sürdürüyordu. Hastalıkları, dertleri, sıkıntıları umursamadan.

Babür Kuzucuoğlu buradaki yakın dostlarını ve diğerlerini Paris'te Türkiye Hareleri başlıklı kitabında özenle, itinayla yazdı, tanıttı.

Paris'teki iyi ressamlarımızdan İsmail Yıldırım'ı ve sanat eserlerini "İsmail Yıldırım Çehreler Ayini" başlıklı zengin içerikli şık kitabında yazdı, meraklılarına sundu.

Paris'in iyi mahallelerinden birinde özenle düzenli şirin apartmanında yaşadı.

Yemeklerini tanıdığı, kimiyle yakın dost olduğu lokantacıların aşevlerinde yemek alışkanlığını sonuna kadar sürdürdü. Birkaç dostuyla yemek, içmek ve karşılıklı sohbetten şaşmadı. On yılda bir kutladığı yaş yıldönümü akşam yemeklerini dostları, arkadaşları ve yakınlarıyla paylaştı. Bir gelenek olarak.

Babür en yetenekli ve en iyi çevirmenlerimizden biriydi. Fransızcadan birçok yapıtı dilimize kazandırdı. Balzac'tan “Bir Havva Kızı”nı, ortak dostlarımızdan ve yeri doldurulamazlardan Stefanos Yaresimos'un “Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye” adlı üç ciltlik dev eseri ve onlar gibi birçok sayıdaki yapıtı Türkçe'ye çevirdi. Çok ender bile olsa kimi kez Fransızca bir sözcüğün şu Türkçe kelimeye mi bu Türkçe kelimeye mi daha iyi uyup uymayacağını sormak için Babür'ü aradığım oldu. Pat diye en iyisini, birinci derecede uyacak olan kelimeyi buluyor ve cömertçe sunuyordu.

1980'lerin ikinci yarısında aynı mahallede oturuyorduk. Paris'in mütevazî mahallelerinden birinde. Türkiye'den gelen ortak tanıdıklarımızı paylaşıyorduk. Kimiyle Babür sayesinde tanışıyordum.

1939'da İstanbul'da doğan Babür Kuzucuoğlu ile akrabalığımız ikimizin de aynı lisede, İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde okumuş olmamızdan kaynaklanıyor. Aramızda on yıla yakın bir zaman farkıyla.

Babür yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi'nde, Gazetecilik Enstitüsü'nde ve Vincennes'de Paris VIII. Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yaptı.

İlk gençliğinden itibaren solcuydu. Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) kuruluşundan itibaren partisinin en iyi militanlarından biriydi, İstanbul'daki şair, üniversite öğretim üyesi, aydın, yazar, sanatçı çevrelerde tanınıyordu.

Fransızcadan seçme çevirileriyle ülkemizdeki solun tarihi, toplumbilimsel ve teorik açıdan zenginleşmesine katılıyordu. Çevirilerinin kimini Babür Kuzucu biçiminde imzalıyordu.

TİP'e yakın yayın organlarında sorumluluk alıyor, kimi kez makaleler yayınlıyordu. Bir örnek olarak İstanbul'da yayınlanan, Şükran Kurdakul'un sahibi olduğu, TİP'e yakın, aylık Eylem dergisini verebilirim. Mart 1964 ile Mayıs 1966 arasında yayınlanan derginin 1 Eylül 1965 tarihli 19. sayısında Babür'ün "TÜRK-İŞ'in politik eylemi" (aynen) başlıklı makalesini okuyabiliriz (s. 4-9). Derginin yazarları arasında Sencer Divitçioğlu, Sadun Aren, Melih Cevdet Anday, Doğan Özgüden gibi dönemin tanınan isimlerini bulmak mümkün. Babür bu sayının "Sorumlu Yazı İşleri Müdürü"dür aynı zamanda. (Bu derginin 33 sayısı Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı-TÜSTAV arşivinde bulunuyor.)

Babür'ü 1960'ların başında tanıyan değerli dostumuz Doğan Özgüden o günlerdeki ve hemen sonrasındaki yakın dostunu "Yazar-çevirmen dostumuz Babür Kuzucuoğlu'nu kaybettik" başlıklı makalesinde şu cümlelerle anlatıyor:

"Babür'ü 1963 yılında İzmir'den İstanbul'a geçtiğimde, Türkiye İşçi Partisi'nin özellikle işçi kesimlerinde örgütlenmesinde büyük özveriyle çalışan bir militan olarak tanıdım.

Sol medyaya yazıları ve çevirileriyle büyük katkıda bulunan Babür, Ant Dergisi'ne de yazdığı gibi, Dominik Cumhurbaşkanı iken Pentagon'un tezgahladığı bir darbeye iktidardan uzaklaştırılan Juan Bosch'un yazdığı Pentagonizm adlı kitabı ve Fransız Komünist Partisi liderlerinden Jacques Duclos'nun Anarşizm adlı kitaplarını Türkçeye çevirmiş, her iki kitabı da 1969 yılında Ant Yayınları dizisinde yayınlamıştık.

İstanbul Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra 12 Mart 1971 darbesi döneminde tutuklanan Babür 1975'te sürgüne çıkarak Paris'e yerleşmiş"ti.

Babür 11 Eylül 2024'e kadar Paris'te yaşadı. 85 yaşında Paris'te aramızdan ayrıldı. Kitapları, çevirileri, makaleleri, söyleşileri, anılarıyla aklımızda.

Babür'ü biraz daha tanıyabilmek, tanıtabilmek umuduyla, VOA'dan Arzu Çakır ile yaptığı ve 2 Nisan 2020'de yayınlanan, insanoğluna yaklaşımını, "fert" ve "birey" ayrımını, insanoğlunun unutmamasının önemini vurguladığı "Babür Kuzucuoğlu: 'İnsanlık Unutmamayı Öğrenmeli' " başlıklı söyleşisini buraya aynen alıyorum:

"Fransa'da yaşayan yazar, ressam, siyaset bilimci ve ekonomistlerle Corona virüsü nedeniyle ilan edilen karantina

günlerini ve kendi alanlarında yeni dünyanın nasıl şekilleneceğini konuştuk.

VOA Türkçe: "Paris'te Türkiye Hareleri"ni yazdınız. "Az Gelişmişlik Süreci'nde Türkiye" kitabını çevirdiniz. Türkiye'yi Fransa'dan gözlemleyen bir yazar olarak, Corona virüsü nedeniyle kapanma duygusunu nasıl yaşıyorsunuz?

Babür Kuzucuoğlu: Duygusal bir dönemdeyiz ve duygusallık karmaşıklığın kaynağı. Uzaklarda, mesela Türkiye'de sevdiğim insanlar var ve şu anda uzanma şansımız hiç yok. Bu geriyor insanı. Yahut da ona karşı savunma mekanizması geliştiriyorsun, bir köşeler bulup kendi kendine avunuyorsun. Ben tekliğin, yani yalnız olmanın lüksünü yaşıyorum. Bir de tabii bu gibi durumlarda yıllardır aramadığınız insanlar için endişe ediyorsunuz. 10 yıldır aramadığım dostlarımın durumunu merak ettim. Bizi biz yapan arama ve aranmalar. Birilerini arama ihtiyacını duyuyorsun.

VOA Türkçe: Bu bir düşünme dönemi olabilir mi?

Babür Kuzucuoğlu: Ben bu çağın bir takım şeylerini katiyen unutmadım. Unutmanın dışına çıkılabilir mi? Birinci Dünya Savaşı 10 milyon, 2'inci Dünya Savaşı 80 milyon insanın hayatına mal oldu. İnsanın insana bunu yapmaya hakkı var mıydı? Bunlar hatırlanmalı. Bu durum tabii ki sürmeyecek. Ama ben unutmaya karşıyım. Dilerim buradan da unutulmayacak bir şeyler edinilir.

VOA Türkçe: 1939 doğumlusunuz. Pek çok savaş, felaket gördünüz ve onlara hep aydın gözüyle baktınız. Tarihte, nasıl karşılaştırmalar, ayrımlar yapılabilir?

Babür Kuzucuoğlu: Vebayı, kolerayı düşündüm. Ben verem salgınına yaşadım. 1940'lar ve sonrası... Veremin var olduğu dönemin sonlarına yetiştim. Savaş sonrası, savaşın getirdiği yoksulluğun sonuçlarından biri olarak vardı verem. Salgın değildi

ama çözümlü olmayan, uzun süre içinde öldüren bir hastalıktı. Soluyamıyorsun, dışarıda nefis bir ilkbahar ama sen nefes alamıyorsun. Müthiş çelişkiler yaşadı insanlar. O dönemde sanatoryumlarda, bahar aylarında kendisini camlardan atanlar vardı, müthiş bir intihar salgını vardı.

Albert Camus'nun Veba'sında anlatılanlarla, bugün Corona virüsüyle beraber yaşananlar arasındaki benzerlik de çok çarpıcı. Ölüm çabukluğu şimdiki salgına benziyor. Ama orada içeri kusarak, bağırsaklarla ilgili bir hastalık vardı. Veba'da daha çok sindirim sistemi öne çıkıyor. Burada ise solunum sistemi, öksürerek, ciğerler sökülerek yaşanan bir ölüm var.

VOA Türkçe: Edebiyat şiir, felsefe, bu eve kapanma değişim için bir fırsat olabilir mi?

Babür Kuzucuoğlu: İnsanda yaratıcılık dediğimiz özellik, farklılığı farketmek, insanın kendi farklılığını da farketmesi aynı zamanda. Eğer bu evde kalma süreci birilerine kendi farklılığını gösterirse, fark ettirirse, bu mutlaka sanata yansiyacaktır.

VOA Türkçe: Bu tür durumlardan sonra korku mu, dayanışma mı, bencillik mi öne çıkar?

Babür Kuzucuoğlu: Kendini düşünmemek zaten yanlış bir şey. Tek olmak ve fert olmak aynı şeyler değil. Bizim gibi toplumlarda fert olamamak var. 80 sonrası Türkiye'de öyle bir durum doğdu. Herkes feci şekilde birey ama fert değil. Fert olmak kendine değer vermektir. Yani egoizm ile ferdiyetçilik aynı şey değil. Fert olmak, kendine değer vermek. Bu kaçınılmaz olarak diğerlerine de değer vermeyi getiriyor. Benim dileğim birbirine değer veren fertlerin ortaya çıkması.

VOA Türkçe: Bütün bunlar en çok en güçlü hangi duyguyu uyandırır, nasıl bir sonuca ulaşıyoruz ?

Babür Kuzucuoğlu: Genelinde topluma bakarsak, benim için hep aynı sonuç. İnsanların unutmamayı öğrenmesi gerekir. Bu kriz de o unutulmaması gereken gerçeklerden biri oldu. Ama benim en çok şikayet ettiğim şey büyük acıların ve hataların çabuk unutuluyor olması. Mesela 2. Dünya Savaşı sırasında fareleri bile yiyecek kadar yaşanan sert açlıklar, hastalıklar ve milyonlarca ölü unutuldu. Çabuk unutuldu. İnsanoğluna daha güçlü bir hafıza diliyorum.

(14 Eylül 2024, ayorum.com)

MADELEİNE RİFFAUD

Madeleine yüz yıl yaşadı. Evet yüz yıl. 23 Ağustos 1924'te, Arvillers köyünde doğan çocuk 6 Kasım 2024'te Paris'te ayrıldı aramızdan. 23 Ağustos 2024'te yüzüncü yaş yıldönümünü dostlarıyla kutladıktan sonra.

Yüz yılını binbir renkle donattı, dertleri, zorlukları, coşkusu, acısıyla. Birkaç defa ölümden, bir seferinde kurşuna dizilmekten kıl payı kurtuldu. Bir yüz yılı başından sonuna doldurdu. Böyle bir yaşam herkese nasip olmaz. Dopedolu yaşamı erken başladı:

Madeleine 1940'da 16 yaşındaydı, şairdi, yurtseverdi, tereddütsüz Direniş'e katıldı. Fransa'nın yarısını işgal eden başa bela nazi Almanya ordusuna, gestaposuna, şusuna, busuna, fransız yordakçalarına, işbirlikçi hainlere, hayırsızlara karşı.

Madeleine 16 yaşında çocuktuktu, çocuktur diye önce haber taşıyıcı, bildiri dağıtıcı ve benzeri ufak tefek işlerle görevlendirildi. "Küçük veya büyük her eylem, her görev her zaman tehlikeliydi." Paris'in bir noktasından bir mesajı alıp, zarfı açmadan, okumadan, başka bir noktaya taşımak. Bisiklete atlayarak ve zaman yitirmeden.

Hemen iki yıl sonrasında, 1942'de, silahlı mücadeleye geçti. Terfi etti bile denebilir. "Ailemizde avlanmak ve benzeri işler nedeniyle silahla, silah kullanmakla, bir yakınlığım vardı. Nişan alıp, tetiğe basmayı biliyordum."

10 Haziran 1944'te, Madeleine'in çocukken yaz dinlencesini geçirdiği komşu köyde, Oradour-sur-Glane'da, nazi ordusunun akıl almaz katliamı ve benzeri görülmemiş vahşet (köyün bütün çocuk, kadın ve erkekleri öldürüldü, evleri yakıldı; canlarını kurtarmak için kiliseye sığınan çocuk, kadın ve yaşlı erkekler bile yakıldı) sonucu Parislilerin moralleri en aşağı düzeydeyken, Madeleine, o zamanki takma ismiyle Rainer (Avusturyalı şair ve yazar Rainer Maria Rilke'ye çağrışım yaparak), 23 Temmuz 1944'te, Paris'in göbeğinde, Louvre Müzesi'ne birkaç adımlık, Seine Nehri üstündeki Solferino Köprüsü'nde, "Paris'i ve Seine'i seyre dalmış bir nazi subayını" görünce, (Naziler asker veya subay, Paris'te tek başına dolaşmazdı, bu bir istisna olmalı) Fransız Komünist Partisi'nin (FKP) silahlı kolu, Madeleine'in kendisinin de bağlı olduğu Francs-Tireurs-Partisans'ın (FTP) emrini uygulamaya karar veriyor. Madeleine uzun söyleşilerimizden birinde bana şunları anlattı:

"Bisikletimi köprünün girişindeki küçük duvara gelişi güzel bıraktım, arkasından nazi subaya yaklaşırken, küçük el çantamdan, dudak boyamın yanında sakladığım tabancamı yavaşça çıkardım. İçimden bize yakışmaz diyerek arkadan vurmak istemedim. Biraz daha yaklaştım. O da arkasından kendisine yaklaşıldığını duyumsadı sanıyorum, döndü, göz göze geldik. Hiç tereddüt etmeden kafasına iki kurşun sıktım. Bir buğday çuvalı gibi düştü. Hiç açığı çekmedi. Acısını daha sonra hissettim. Bir adamı, işgalci bile olsa, nazi bile olsa öldürmek kolay değil. Hemen değil belki, ama daha sonra, kimi kez yıllar sonra anısı hafızanızda uyanır. Üzülmemek elde değil. Dahası o gün o güzel havada Paris'i ve Seine'i seyre dalmış bu subay belki kötü bir adam değildi. Belki nazilere karşıydı. Aslında ateş ettiğim o adam değildi, üniformasıydı. Ama ünifomaların içinde hep birileri bulunuyor. Subay düştüğü yerde, Köprü üstünde kaldı. Ben bisikletime

atladım, hızla uzaklaştım, köprü üstünde koşturmacalar, bastım pedala...

Çok kısa süre sonra, büyük ihtimalle bir ihbar üzerine hemen yakalandım. Önce işbirlikçi 'Fransız Milisi' isimli hayvanlar işkenceye yatırdı. Sonra Gestapo'ya teslim ettiler. İnat ettim, konuşmadım. Sadece 'Ben direnişçi değilim' dedim. Ne yaptılarsa ağzımı açmadım, başka şey demedim. Sadece 'Ben direnişçi değilim'. Neredeyse işkencecilerimi direnişçi olmadığıma inandırdım.

Aklımda 'Colonel Fabien'in ("Fredo"; gerçek ismiyle Pierre Georges, FTP bünyesinde Seine-Sud bölgesi en üst kumandanı, işçi kökenli harika direnişçi) Militanın El Kitabı diyebileceğimiz minik bröşüründeki, 'yakalanınca yapılması gerekenler'. Kuralları aynen uyguladım:

Bir: 'Kendi kendini olay hakkında hiç bilgin yokmuş gibi ikna etmelisin. Olay ne olursa olsun, bizzat sen olay hakkında gerçekten hiç bir şey bilmiyormuş gibi davranmalısın.

İki: Ne yaparlarsa yapsınlar ilk üç gün hiç ağzını açmamalısın. Böylece 'hücredeki', grubundaki yoldaşların, bilinen adreslerini değiştirmek, saklanmak, bir süre piyasada görünmemek için zaman kazanmış, tedbir almış olacaklar.

Üç: Üç günden sonra dayanamayıp işkence altında konuşanlara küfür etmemelisin. İnsanlık halidir, dayanan olduğu gibi dayanamayan da olabilir.

Dört: Ne olursa olsun davayı unutmamalısın, davayı, yoldaşlarını, kavgayı terketmemelisin. "

Madeleine bir ay süreyle Paris'te işkence altında kaldı; zaman zaman işkence edilen çiftlere, gençlere, çocuklara yapılan

işkenceleri görmesi, duyması için işkence odasında bir köşede tutuldu; akıl almaz, hafızadan çıkmaz, kabus, barbarlıklara zorla tanık edildi. Anlatılması mümkün değil.

Ağustos 1944'te, Madeleine işkencedeyken Paris'te Direnişçiler başkentin kurtarılması için silahlı eyleme geçtiler. Cumhuriyetçi ve FKP'ye de yakın polisler de. Madeleine öldürme kamplarına gönderilmek üzere trene bindirilmeyi beklerken, "artık Paris'ten ölüm kamplarına insan gönderilmeyeceği" emri üzerine serbest bırakıldı.

(Anlatımı uzun sürebilecek bu olay birkaç yönüyle iyi biliniyor.)

Madeleine soluğu yoldaşlarının yanında aldı. Madeleine yaşına, gençliğine rağmen küçük bir silahlı grubun komutanlığına/şefliğine seçildi. Madeleine'le birlikte dört kişiydiler: Guy, Max, Marcel. "Compagnie Saint-Just" hücresi ilk iş Paris'te Nazilerin kaçtığı yollardan birine, Avenue Jean-Jaures'e, yakın 19. arrondissement (ilçe) Belediye Binasını ele geçirdi. Belediye binasında pek çok sayıda silah ve mermi ve yiyecek, içecek buldular... İşbirlikçi hayvanların ve nazilerin kaçarken götüremedikleri, götürmek istemedikleri.

Madeleine üç yoldaşıyla belediyede yönetimi aldıktan kısa bir süre sonra, ekmek peynir atıştırırken, öğlen saatlerinde, bir haber ulaştı:

"Nazi askerler, bir tren dolusu nazi, Belleville durağından Buttes-Chaumont durağına doğru yola çıktılar. Önlerini kesin! Almanya'ya doğru kaçmasınlar!"

Madeleine yoldaşlarıyla çıktı. Demiryolu Belediye binasına kırk metre. Direnişçiler Buttes-Chaumont parkının doğusunda tren yolunun üstündeki köprüde beklemeye koyuldular. Tren tünelden çıkar çıkmaz yayılım ateşi, sandıklar dolusu dinamitlemeler başladı.

Tren zınk diye durdu. Mahalleden bir demiryolu işçisinin, sonradan öğrenildiği gibi işçi ve direnişçinin bizzat üstlenmesi üzerine tren lokomotif vagonlardan çözüldü, ayrıldı. Lokomotif aynı işçi ve direnişçi tarafından beşyüz metre kadar öteye götürüldü. Madeleine anlatıyor: "Bize yardımcı olan demiryolu işçisi yardımını istediğimizde evinde eşiyile bulaşık yıkıyordu. Bize yardımını esirgemedi, işini bitirince, lokomotif çözüp, beş yüz metre öteye çekince, yeniden evine döndü, eşine bulaşıktaki yardımını sürdürdü. Sanki direnen o değildi. Bay Jarreau'yu unutmak mümkün değil. Onu bir daha hiç görmedik."

(Madeleine'in Bay Jarreau diye anımsadığı demiryolu işçisi ve direnişçiyi daha sonra Madeleine'nin yaşamını "Madelleine, Resistante" başlığıyla çizgi roman biçiminde aktaran senarist Jean-Paul Morvan buldu. Gerçek ismi Mösyü Gomez'miş, Paris'ten sora Brötanya'ya yerleşmiş...)

Mahallelilerin kendiliğinden yardımıyla treni durduran ve "Mösyü Jarreau'nun" önemli katkısıyla çoşan dört genç direnişçi mahalleden bir-iki kişinin de katılımıyla yirmi otuz kişiylermiş gibi köprü üstünden, sağından, solundan el bombalarını, dinamitleri, mermileri yeniden ve çömertçe harcadılar. Naziler belki yüz

direnışçi var sanıp, silahlar atılmış, beyaz mendili olanlar mendillerini sallayarak, eller yukarıda, tünelden birer ikişer çıkmaya, teslim olmaya başladılar. Dört genç direnişçi Madeleine 20'sinde diğerleri 17, 18 ve 19 yaşlarında, seksen evet evet tam seksen nazi asker ve subayını teslim aldılar. Paris'in içindeki, güney-doğusundaki Reuilly-Diderot Garnizonu'na götürüp, Paris'i özgürlüğüne kavuşturmak üzere olan güvenlik güçlerine teslim ettiler...

(Aynı yerde, tünelin çıkışında, Buttes-Chaumont tarafındaki duvarda öteden beri Madeleine'nin dev portresi nöbette.)

Madeleine ve yoldaşları hemen dönüp Paris'in ortasındaki Republique Meydanı'nda hâlâ nazilerin elindeki garnizonu kuşattılar. 1871 Paris Komünü savaşçılarının izinde, çatışma sürdü, ertesi gün bu garnizon da alındı...

Madeleine kahramanlıklarıyla göze çarptı. Savaşa ilişkin madalyaların tümüne layık görüldü. Ama o Paris kurtuluşundan sonra fransız ordusuna asker olarak girmek istedi. Fakat 21 yaşında olmadığı için asker üniformasını giyemedi. Madeleine'in bana anlattığı gibi "Asıl neden kadın" olmasıydı. Bilhassa "ordu da, resmi orduda, subaylar arasında, kadın sevgisi ve saygısı yoktu. Garnizona kadın sokulmuyordu."

Madeleine mücadeleyi, silahlı mücadeleyi sürdüremedi. Madeleine buna çok üzüldü. O nazileri son noktalarına kadar takip etmek ve haklarından gelmek istiyordu...

Yaşamında yeni bir bölüm açılıyordu: Gazeteci olmak.

Paul Eluard ve eşi bu genç ve dinamik kadını kanatları altına aldılar. Louis Aragon ve Elsa Triolet ile tanıştırdılar. Madeleine Aragon'un yönettiği FKP yanlısı ve günde yarım milyon basan Ce

Soir (Dikkat: Bu Akşam; Le Soir değil Ce Soir) günlük gazetesinde çalışmaya başladı.

Eluard'ın dergisinde şiirleri yayınlandı. Eluard'ın teşvikiyle şiirlerini 1945'te Le Poing Fermé başlığıyla yayınladı. Önsüzünü Paul Eluard yazdı.

Savaş sonrasında sanatçı, şair, yazar ve gazetecilerin buluştuğu kahvede birçok dost edindi: Dostları arasında Claude Roy, Tristan Tzara, Picasso, Pierre Daix gibi gazeteci, şair ve sanatçılar ilk akla gelenler.

Pierre Daix Madeleine ile evlendi 1946'da. Bir kızları oldu: Fabienne. Evlilik bir yıl sürdü.

Madeleine 1951'de Berlin'de Nâzım Hikmet'le tanışacak. Vietnam'ın en ünlü şairiyle de: Hayatının aşkı ve kendi deyişiyse "Vietnam'ın Nâzım Hikmet'i" Nguyen Dinh Thi ile tanıştıktan ve arkadaş olduktan sonra yaşam akışı a'dan z'ye değişen, yaşamı yeni bir ivme kazanan genç kadın onunla evlenecek.

Gerçek direnişçi, şair, iyi gazeteci ve bilhassa savaş muhabiri Madeleine (Fransa'nın ilk bayan savaş muhabiri) Vietnam'da Ho Chi Minh'in ve vietkongların, Cezayir'de bağımsızlık mücadelesi verenlerin yanında yer aldı. Sömürgeciliğe karşı gazeteci ve yazar olarak tanındı...

Madeleine FKP yayın organı L'Humanite'nin özel muhabiri olarak Vietnam'a gidecek ve 1946'dan beri tanıdığı, kendisine "ma fille" ("kızım") diye hitap eden Ho Amca'nın sakalını bile çekeştirecek. Vietnam'ı bütün özellikleriyle, bütün farklılıklarıyla çok ama çok sevdi. Bu konularda yazdığı kitapları okunmalı.

Sevgilisi Nguyen ise daha 1951'de o Festival sırasında ve bizzat Nâzım Hikmet'in yardımıyla, Şair Baba'nın şiirlerini Vietnamca'ya çevirecektir.

Madeleine Riffaud, Europe dergisinin Kasım-Aralık 1974 tarihli Nâzım Hikmet özel sayısında aynen şunları yazıyor: "Nâzım'ın şiir sanatı tanınıyor. Daha 1951'de şiirlerini ilk kez Kuzey Vietnam'ın en büyük şairlerinden biri olan Nguyen Dinh Thi çevirdi."

Madeleine'le, Abidin Dino 1913-1993 başlıklı ömür törpüsü üç çiltlik çalışmamı hazırlama aşamasında tanıştım. Bu vesileyle Madeleine Riffaud ile Paris'te 1990'lı ve 2000'li yıllarımızda birçok kez görüştüm. Uzun uzun sohbet ettik. Şair Baba'dan, Abidin'den, Avni Arbaş'tan ve dünyadan konuştuk. "Duvar"dan, "Duvar'ın düşmesi"nden ve Büyük İnsanlıktan da. Çok iyi anlaştık. Bana dünya kadar şey anlattı. Bir bölümünü Abidin'e ilişkin kitaplarımda ve ekitap.ayorum.com sitemizde hediye olarak sunduğumuz ekitaplarımda, ayorumcom'daki makalelerimde aktardım. Başka bir bölümünü bir ekitap biçiminde yazdım ve ekitap.ayorum.com sitemizde hediye olarak sunduk, oradan okunabilir.

Yüz yıllık ve dopdolu bir yaşamı bir veya birkaç makale ve bir ekitapla özetlemek mümkün değil. Madeleine unutulmazlardandır.

Bu bölümü Madeleine'in kendi ülkesi kadar sevdiği Vietnam'dan iki öz deyişle bitirelim diyorum:

Bir insan “Kaplan karşısında hep ayakta kalmalı, korkan çünkü kaplandır.”

Şu deyiş de Vietkong savaşçılarına ait: “Kan dökmektense ter dökmeli.”

(12 Kasım 2024, ayorum.com)

TARIK ZİYA EKİNCİ/"TARIK ABİ"

1960'ların başında, Ergani'de sol düşünceye ve sosyalizme ilgi eksik değildi. Şeref Yıldız'ın, 1960'lardan 1990'a Fırtınada Yürüyüş başlıklı kitabında (TÜSTAV, İstanbul, 2008) belirttiği gibi, 10 Ekim 1965'te "Ergani'de Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP'e) verilen 500 kadar oy" bu alandaki en somut belirleyicidir.

TİP Diyarbakır'da 8.867 oy topladı, bu geçerli 110.802 oyun % 8'i ediyor, ve TİP'in o günkü seçimlerdeki en yüksek oy oranlarından birini oluştuyordu.

Ekim 1965 seçimlerinde Tokat'ta Erganili İso Koto (İsmail Çelikel) 60 veya 70 oy farkıyla seçilemiyordu. Ama o günlerdeki seçim yasasıyla getirilmiş olan ülke düzeyinde milli bakiye ve nisbi temsil

sistemiyle düzenlenen seçimler sayesinde Doktor Tarık Ziya Ekinci'nin Diyarbakır'dan, TİP Genel Başkanı iyi insan Behice Boran Hatko'nun Urfa'dan TİP milletvekili olarak TBMM'e girmesi Ergani'de, Diyarbakır'da, Urfa'da ve bölgemizde bir şeylerin kıpırdadığını müjdeliyordu. Sevindiriciydi. Sevindik te. Umutlandık da.

Bütün ülkede toplam 15 milletvekili çıkarmayı başaran TİP, TBMM'de grup kurdu ve gerçek muhalefetin ve sosyalizmin sesini bütün ülkeye duyurma olanağını elde etti.

Bu gelişmede Diyarbakır vilayetini ve bölgeyi köy köy, kasaba kasaba dolaşan, seçim progandasını en iyi ölçüde götüren Tarık Abi'nin ve yoldaşlarının rolü unutulamaz. Dr. Tarık Ziya Ekinci ve TİP Diyarbakır yöneticileri, militanları ve sempatanları ellerinden geleni en iyi şekilde yaptılar.

Geleceğimiz geçmişimizle inşa ediliyordu. Gelecek geçmişimizin onurlu, efendi, namuslu, inançlı, muhalif izinde ve çizgisinde yürüyordu. Yürüyecekti. Dev adımlarla. Geçmişî aşarak, güler yüzlü ve mutlu yarınlarımızı kurmak ve kurtarmak için. (Biraz daha bilgi için Ergani Yürüyor başlığını taşıyan basılı veya ekitabıma bakılabilir, s. 43-45)

Yaz tatiliydi. 1965 olabilir. Yoksa 1964 müydü? Ergani'de büyük kıraathanenin önünde, Maden'e doğru giden ana yolun öbür tarafında, Makam'a doğru solda, kürsülerimize oturmuş, sohbet ediyorduk: Diyarbakır'dan TİP'in o günlerdeki önemli yöneticilerinden Dr. Tarık Ziya Ekinci başta birkaçı Ergani'ye gelmişti. Bizlerle, o yıl veya bir önceki yıl üniversite sınavını kazanmış birkaç gençle, oturmuş söyleşiyorlardı:

Ankara Hukuk Fakültesi'nden amcamoğu Ali Güzel, İstanbul Hukuk'tan Zeki Sezer, Yaşar Can, belki Şeref Yıldız, Hadi Özgül,

Remzi ve büyük ihtimalle birkaç arkadaş daha ve ben. Az sayıda olduğumuz aklımda. Fakülte öğrencisi birkaç arkadaşımızın yoklamaya katılmadıkları da.

O yıllarda en çok konuşulan toprak reformu, ülkenin ve hele “Doğu'nun” kalkınması gibi meseleleri bizler de dile getiriyorduk, büyüklerimizi can kulağıyla dinleyerek bilgimizi artırmaya çalışıyorduk. Sosyalizme inançımız büyüyordu. Tarık Abi bu konularda bizleri etkileyenlerden biriydi. Yol göstereciliğini, “abeliğini” unutmamız mümkün değil.

Ekim 1965'teki seçimlere kadar TİP de Tarık Abi de propaganda kampanyasındaydı. Parti'yi tanıtmak, programını ve somut bir biçimde yapmak istediklerini, neleri nasıl gerçekleştireceklerini anlatmak için.

Tarık Ziya Ekinci dinliyordu. TİP yöneticileri dinliyordu.

Hepimiz solcuyduk. Solculuk bizim, üniversite öğrencilerinin, tekelinde de değildi. Erganili gençlerden örneğin Tahsin Abem, İso Koto (İsmail Çelikel), bir-iki terzi kalfası ve birkaç genç veya daha az genç solcu olduklarını saklamıyordu. Özgürdük. İki vakte kadar Sosyalizmin bize de geleceğine inanıyorduk.

++++

Evet 1965'te Tarık Abi Diyarbakır milletvekili seçildi. O artık Millet Meclisi'ndeydi, ben Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ikinci sınıftaydım. Yarınlarımızdan, geleceğimizden umutluyduk. Ankaralı yıllarımızda fazla görüşme olanağı bulamadık. Kısa süre içinde ise TİP bir parça radikal gençlere karşı bir parça dışlayıcı bir tavır takınca, bizler de daha radikal kanallara akınca TİP'le ipler

gevşedi, ilişkiler giderek koptu. Tarık Abi'ye saygı ve sevgimizden hiç yitirmeden TİP'ten uzaklaştık.

Aradan yıllar geçti. Darbeler sonrasında Tarık Abi gözaltılar, duruşmalar, hapisaneler tanıdı... 1970-1975 dönemini devlet burslusu olarak doktora tezimi yapmak üzere Fransa'da yurtdışında geçirdim. 1976-1982 döneminde Antalya, Isparta ve yeniden Ankara'da SBF'de öğretim üyesi olarak görev yaptım ve yaşadım.

Tarık Abi ile 12 Eylül 1982 askeri darbesi sonrasında Paris'te yeniden karşılaştık. Bilhassa ünlü ressamımız Remzi Raşa aracılığıyla. Birkaç kez uzun uzun konuştuk. Birkaç kez değişik türde siyasi toplantılarda, bir-iki kez değişik televizyonlarda tartışma programlarında karşılaştık. Birkaç kez Paris'in ünlü cafelerinde (maksat hikaye olsun) oturup, sohbet ettik.

Sonra saati gelince Tarık Abi çok sevdiği ülkesine ve İstanbul'a döndü. Epey yazıştık: Sıradan konularda. Türkiye üzerine tez hazırlayan fransız öğrencilerimden araştırma yapmak üzere İstanbul'a gidenlerin tümüne Tarık Abi'ye ugramalarını tavsiye ettim. Tavsiyeme uydular ve çöşkuyla döndüler. Tarık Abi'nin hafızasına, yiğitliğine, konukseverliğine hayran olmuşlardı. Tarık Abi sayesinde "türk usulü 'demokrasi' " ve siyasi yöneticilerimiz hakkında dünya kadar şey öğrenmişlerdi.

Tarık Abi hiç boş durmadı: Bu konuda aramızdan ayrılması sonrasında Yeni Yaşam gazetesinde Hicri İzgören'in, T24 sitesinde Tuğrul Eryılmaz'ın, Birikim dergisi sitesinde Tanıl Bora'nın ve diğerlerinin makalelerini okumanızı öneririm. Bu makalelerde yayınladığı eserlerinin isimlerini de bulacaksınız.

Evet Tarık Abi hiç boş durmadı. Hakiki bir yurtseverdi. Kalıcı eserler bıraktı. Anılarıyla, eserleriyle, yaptıklarıyla aklımızda kalacak.

İşte kitapları: Doğu Dramı (1966), Devlet ve Ben (1995), Faili Meçhul Bir Cinayet (1994), Vatandaşlık Açısından Kürt Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi (1997), Demokrasi, Çokkültürlülük ve Bir Yargısal Serüven (1999), Avrupa Birliđi'nde Azınlıkların Korunması Sorunu Türkiye ve Kürtler (2001), Sol Siyaset Sorunları Türkiye İşçi Partisi ve Kürt Aydınlanması (2004), Millet, Milliyetçilik, Devlet ve Anayasa Sorunları (2004), Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları Sorunları (2004), Türkiye'nin Kürt Siyasetine Eleştirel Yaklaşımlar (2004), Türkiye'nin Çağdaşlaşması ve Kürtler (2006), Lice'den Paris'e Anılarım (2011).

(İlk kez yayınlanıyor.)

MAHMUT FAYSAL

Ayrılık günündeydiniz. Ayrılık törenindeydiniz. Dün sizler, analar ve babalar, nineler ve dedeler, abiler ve ablalar, yengeler ve eniştelere, yeğenler, halalar ve çocukları, teyze çocukları, amca çocukları, öğrencileri, öğretmen arkadaşları, çocukluk arkadaşları, küçükler ve büyükler, akrabalar ve komşular ve akla gelen herkes, Faysal'a son selamlarınızı verirken, onunla vedalaşırken, beni, bilmem neden, bir ses aldı ve "Faysal için ne yazabilirsin ?" diye sordu. Fayo ile epey ortak anımız, pek çok futbolistik ve cim bom

ağırlıklı sohbetimiz, epey urfa kebab, adana, döner, halep işi yiyişimiz var.

Buraya her geldiğinde çok güldük: O kadarki bir seferinde, yaz günü, bahçedeydik ve hakikaten gülmekten sandalyeden düştük. Şenol'un fıkraları destansal çünkü. Faysal onları tercih ediyordu. Birçoğunu anlattı, çoğunu anlattığı biçimde kasetlere kaydettik.

Çok yürüdük: Örneğin bir gün öğlene doğru ve öğleden sonrasında Paris'in altını üstüne getirdik: Eyfel Kulesi'nden Pere Lachaise Mezarlığı'na, oradan istasyona kilometrelerce yol... Yürüyerek.

Faysal hiç bıkmıyordu. Hep yürümek yanılsıydı ama dönüş için tren garına doğru giderken sanki bir parça yalpalıyordu, zigzag çiziyordu, gara varınca artık bir otursa bir daha kalkamayacak haldeydi. Bastille Meydanı tanığımdır.

Mevsimlerden yazdı, otobüsle gelmiştik Paris'e o sabah, trenle dönüyorduk, Fayo sabahkinden farklı ve değişik mekanlar görebilsin diye. Fransa'nın değişik yüzlerini.

İyiki tren kalabalık değildi. Faysal hemen dört kişilik bir yere çöktü ve akşam güneşini izlerken önce "akşam güneşi beni de al" diye yırlamaya başladı sonra birdenbire pat diye uyumaya koyuldu.

Sabah sabah değişik köy, kasaba görsün diye otobüsle gelmiştik evet, ve Fayo görmek için en öne oturmuştu: Anamız ve babamızda da en öne oturmak ve memleketi seyretmek alışkanlığı vardı. Anamız manzaraları, hele ilkbahar manzaralarını seyre bayılıyordu. Bilisin.

Evet Faysal'la çok kebab yedik. Bir seferinde, Paris'in en yakın banliyölerinden Boulogne nam kasabadaydık, öğlen yemeğı için terasında oturduğumuz adana işi ve tıklım tıklım lokantada döner kebab yeyip, gelene geçene bakıp dalga geçerken, farkına

varmadım ama ben daha iki lokma almadan, pideleri lüplemiş olan Faysal garsona öyle bi “ekmek getir!” diye seslendiki, lokanta sarsıldı, bulvardaki otomobiller titredi, garson korkudan “hemen abi” deyip sıvıştı, diğer müşteriler bize korkarak baktılar. İki saniyede ekmek getirildi: Taze ve fırından yeni çıkmış!

Geçmiş yıllarımızda, Ankara'da, her perşembe veya cuma Fakülte'ye bana gelirdi. Büromda beni bulur, bitirmem gereken işlerimi düzenlememi, ıvır zıvırı toplamamı bekler, haftasonunda oynanacak maçların ve bilhassa takımların analizini yapardı. Sonra çıkıp Cebeci'de alışkını olduğumuz lokantaya iner, halep işi kebab üstüne az biraz şerbetli kadayıf yerdik. Faysal'a kebab hep bir buçuk porsiyondur. Paris'te döner veya güveç yediğimizde de. Aşçı başılar ve garsonlar takdirle karşılıyordu: “Dev gibi delikanlı”, “Saray gibi adam”.

Son ziyaretinde ayrılık günümüz geldiğinde Faysal'ı otomobille havaalanına götürüyorduk. Arkadaki koltuğa rahat rahat yayılmıştı ve aralıksız sohbet ediyorduk.

Otoyolda birden yanımızdan bir TIR geçti, Faysal hemen plaka numarasından tanıdı ve el salladı, “Abi bunlar Trabzonlu” dedi. Trabzonspor'un renklerini taşıyorlarmış, Françoise gaza bastı, TIR'ın hızasına gelince pencereyi açan Faysal el salladı. Hemen karşılık ta aldık. Fanatik bir GS'linin, hele Faysal gibi hepimizden daha çok ve coşkulu cimbomlu bir taraftar için bundan daha iyi bir sevgi ve dostluk işareti verilemezdi. TIR'daki iki, belki üç sürücü, üç yurttaşımız da el sallayıp tebessüm ettiler. Sılaya selamımızı götürdüler. Eminim. Gurbet elde akrabalığın, aynı ülkenin suyunu içmişliğin, tuzunu yemişliğin tadı başka.

Faysal'la anılarımızı içeren epey kaset te doldurduk. Çoğu gırgırlık. Dedim ya çok güldük. Faysal'da mizah özgündü, kişiseldi. Mizahla doluydu. Sevimli çocuktur. Hep anımsayacağımız bir delikanlıydı.

Küçük abisi Kahraman Gündüz Güzel gibi Faysal da halay başıydı.

Faysal öğrencilerini çok seviyordu: Öğrencileri de, Fenerliler bile, İngilizce öğretmenini. Emekliliğini alıp öğrencilerinden ayrılmaya fena halde karşıydı. Öğrencilerinden hiç ayrılmadı. Çocukları çok seviyordu, onlarla her gün saatlerce vakit geçiriyordu. Kendisi okumuş İngilizce öğretmeni olmuştu. Öğrencilerine çok önem veriyordu. İngilizceyi anadilleri gibi konuşabilmeleri için canını dişine takıyordu. Öğrencileri öğretmeni çok tutuyorlardı. Öğretmenle çok iyi anlaşabiliyorlardı: Bir okul gezisi sırasında öğretmeni tutup takım elbisesiyle otelin havuzuna sallayabilecek kadar. İşe bakın ki haylaz ve sevimli, genç ve çok bilmiş öğrenciler öğretmenin yüzme bilmediğini bilmiyorlardı (bilmek kelimesi aynı cümlede özel olarak üç kez). Bu kez bir şamata kurbanı olmaktan öğretmeni iki metrelik boyu kurtardı. Geçmiş olsun. Çocukken anası "suya girme boğulursun" diyerek kendisini korkutmuş ve hiçbir zaman bir daha denize veya havuza girmeye kalkışmamıştı.

Zaman geçti. Çocuklar büyüdü. Öğretmenler emekliye ayrıldı, İngilizce öğretmeni hariç.

Haylaz ve sevimli, genç ve çok bilmiş öğrenciler İngilizce öğretmenin cenaze törenine topluca katıldılar. Kalabalıktılar. Öğretmeni anarak ve çiçeklerle mezarını süsleyerek: "Çankaya Lisesi seni unutmayacak"...

Yıllar sonra öğretmen anasının evden son çıkışındaki son sözlerini anımsadı: "Yağmur yağı? Bilisin yağmur berekettir".

Artık ana ile oğul veya oğul ile ana aynı mekanda yine birbirine çok yakın.

Analar ve çocukları ışıklar içinde uyusun. Beyaz ışık onların. Onların beyaz ışık. Bize anıları yeter.

Faysal taksi şöförlerini Ali Bey veya Veli Bey diye çağırmadan şaşmazdı. Ona göre herkes beydi.

Cömert çocuktı. Unutmayacağız.

Daha yazılacak dünya kadar şey var. Anısıyla birlikte kalan zamanımızda anılarını, anlattıklarını ve bilhassa kendisini de yanımızda dolaştıracağız.

Mahmut Faysal Güzel kardeşimdi. 3 Mayıs 1961'de Ergani'de doğdu. 9 Ocak 2025'te Ankara'da aramızdan ayrıldı. Anılarımızda Fayo. Unutmamız nâ-mümkün.

(Paris, 10 ve 11 Ocak 2025'de yazıldı.)

ANA(KADIN)LARIN SESİ

Anaların sesine kulak kabartınız. Kulak veriniz. Anaların sesini dinleyiniz.

Michelle Perrot'nun yeni yayınlanan iyi kitabını okuyunuz: Le Temps des Féminismes (Eduardo Castillo ile yapılan söyleşilerden oluşuyor). Yetmezse L'Histoire des Femmes ile devam ediniz.

Anaların sözlerine önem veriniz : Mintanında kan. Kesilen saçlar bizim. Dökülen kanlar bizim. Feryat. Azad. Golnar. Analarımıza söyleyin. Haberleri tez elden verin. Bir cümlede özetleyin. Bizim memlekette kuçak açılmış. Saçı kıvrırık, saçları darmadağınık. Heyhat devlet temellerinden titriyor. Heyhat. Anam, halam, teyzem, eşim, baldızım, kızım, torunlarım ağlamaklarda.

Yael Naim ve Barbara Pravi ikilisi, İmany, Aaron, Reza, Souad

Massi, Melissa Laveaux, Arshid Azarine doğruluyorlar. Kadın. Hayat. Özgürlük.

Arthur H. söylüyor. Aida Nosrat Malili Mamani Keita ile söylüyor ve dans ediyor.

Harika.

En genç sanatçılardan Justina ille “revolution” diyor. Barbara Cassin bir kereliğine bile olsa felsefe kitapları yerine Nigar’ın günlüğünden birkaç satır okuyor. Birkaç satır. Birkaç ömre bedel.

Edgar Morin yaşıyla doğru orantılı bilgelik dersleri veriyor. Okunuyor Morin. Her zamanki gibi : Yarınlara kalıcı deneyimler hazinesi. Selanik belki çok uzak ama Morin bize çok yakın. Kadın. Hayat. Özgürlük.

Lynn Adib kendi dilinde yırlıyor : Lynn Azadi. İki Gözüm. Pırlanta. Anlayan anlıyor.

Kadın. Hayat. Özgürlük. Adın şifremizdir bacım, kapıları açacak. Açacak Hürriyet’in kapılarını.

Lynn hikaye anlatmıyor, destan yazıyor.

Evet adın şifremizdir. Kapılar açılacak, dar sokaklar genişletilecek. Kadın erkek kolkola geçebilsinler diye.

Kalmayacak.

Tam 170 yıl önceydi. Peçeyi yüzünden çıkarıp lime lime eden maço cumhuriyetlerinin, modası geçmiş kralların suratına fırlatan Tahereh Qorrat Ol-Eyn aramızdan geçiyor, bizimle yürüyor, yüzü kanlı, kimimizin koluna, kimimizin dirseğine, kimimizin yanağına yumuşakca dokunarak. 1852'deydik, yolun daha başındaydık, "Beni öldürebilirsiniz ama kadınların kurtuluşuna engel olamayacaksınız," diyen kadın, idam sehpasında. Kadın. Hayat. Özgürlük.

Tarih günü yakalıyor. Habersiz. Kadın. Hayat. Özgürlük.

Kadın. Hayat. Özgürlük.
Evet. Mahsa Amini'nin
yüzü yüzümüze geliyor,
değiyor, değiyor,
değiyor. Mahsa bizimle
yürüyor. Yaşiyor.

Yazarlar ve sanatçılar,
aydınlar ve
aydınlatanlar, Maryam
Khakipour, Laure Adler,
Dany Laferriere, Camille
Laurens, Laurent Gude,
Alain Mabanckou
okuyorlar direnişteki
kararlı kadınların
gündeliklerinden
pasajları. Keyvan
Chemirani...

Erkekler gibi sufi dansını icra eden ilk kadınlardan biri Sahar Dehghan sufi dansını bu kez burada, Paris nam kentte, sergiliyor : Bir elin içi yukarıya, gökyüzüne dönük. Öbürü aşağıya, Toprak Ana'ya.

Acımız büyüktür. Ağlayanımız çok.

Bir memleket düşünelim herkese yetecek kadar geniş. Büyük. Cömert. Verimli. Barışa hasret. Barış gelecek memleket(ler)imize.

Müzik, sinema, yayın, sanat dünyasından onaltı aydının oluşturduğu "Le Collectif Baraye" birçok mekanda, başkentte, kırk kadar müzisyen şarkıcı, türkücü, ozan, yazar ile sunduğu "Femme, Vie, Liberte" gösterisini 12 Aralık 2022'de Paris'te Trianon Tiyatrosu'nda Parislilerle paylaştı.

Kadın. Hayat. Özgürlük.

Kadın. Adın.

Andığım kadın ve bir-iki erkek sanatçı, bilim kadını, gazeteci, yazar ve şairlerden birinin ismini yazıp, tıkladın sesler ve konserler duyacaksınız, dinleyeceksiniz. Kusursuz.

NOT: ekitap.ayorum.com'da sunduğumuz (K)adın başlığını taşıyan ekitabımdan aktarıyorum. Kadınlar(ımız), Aşk, Sanat, İktidar isimli ekitabım da hediye. Aklınızda bulunsun.

(15 Eylül 2023, ayorum.com)

DEP-REM GÜNLERİNDE YAS...

Yasla birlikte yaşamayı öğreneceğiz mutlaka. Aramızdan aniden ayrılanlar, çocuklarımız, torunlarımız, kardeşlerimiz, ana ve babalarımız, amca, hala ve teyzelerimiz, amca, hala ve teyze çocuklarımız, yakınlarımız, akrabalarımız, yoldaşlarımız, yol arkadaşlarımız.

Onlar bizler de olabilirdik. Ölüm çünkü artık serseri mayın gibi dolaşüyor aramızda. Bugün kim ölecek ? Kim ?

Yas tutuyor ve ağlıyoruz: Hem onlara, hem onlar olabilecek kendi kendi(leri)mize.

Yas ve ağlamak dayatınca Adnan Yücel'in şiirlerine sarılırim. Onlar da bana. "Ağlarız birlikte" o zaman. Şiirler ağlamaz diye bir kural yok henüz. Varsa bile, olsa bile hükmü kalmadı artık.

Şimdi tam sırasıdır sizlere de, canlarım, kardeşlerim, Adnan Yücel'den birkaç satır okumalıyım. Emin olabilirsiniz, benim cenaze törenimde de Adnan Yücel okunmasını isterim. İşte buraya aynen yazıyorum: Vasiyetimdir.

Adnan Elezizlidir ve “acıya kurşun işlemez” de aynen şunları söylüyor:

“Aç ve kavruk bir memeden
Direnmeyi yudum yudum
emen
Bir çocuk gibi öğrendik
Ve direndik
Acıya kurşun işlemez artık
Biz yaşamayı zulümsüz sevdik”

Çocuklarımızın, torunlarımızın, gençlerimizin, kadın ve erkek ve çocuk ve kızlarımızın en hakiki, en çarpıcı, en belirleyici özelliği içten ve yapmacıksız olmaları, söylediklerine ve yaptıklarına harbiden inanmalarıdır.

İşte görüntüleri, sakin, genç, coşkulu ve umut dolu yüzleri, kimi şark çıbanlı, kimi bir aile anısı gibi taşıdığı kınalı elleri, benli şafak

yüzlü, kimi Maraşlı/Kahramanmaraşlı, kimi Pazarcıklı, kimi Narlılı, kimi Çağlayanceritli, kimi Ekinözlü, kimi Adanalı, kimi Adıyamanlı, kimi Nurhaklı, kimi Osmaniyeli, kimi Malatyalı, kimi Hataylı, kimi Mersinli, kimi Urfalı/Şanlıurfalı, kimi Diyarbakırlı, kimi Siverekli, kimi Erganili, kimi Çermikli, kimi Madenli, kimi Elazığlı, kimi Palu'lu, kimi Kilisli, kimi Antepli/Gaziantepi, kimi İskenderunlu ... sınırı geç aramataramasız, kimi Azazlı, kimi Halepli, kimi İdlibli, kimi Zaranalı, kimi Afrin'den, Azmarin'den Al-Dana'dan, kimi Topboğazı'ndan, Tartus'tan, Hama'dan kimi, tek ağızdan çıkan güvenilir sözleri, şirin ve gülümseyen gözleri, pırıl pırıl zihniyeti ve topraklarımızı baştan sona, kuzeyden güneye, doğudan batıya yürümeye yeminli ayakları, birlikte, hep birlikte halaya duruyor.

Halaylarını ve türkülerini ezberliyoruz. Birlikte türkü söylüyor, birlikte slogan atıyor, birlikte gülüyoruz. Birlikte dans ediyor, birlikte hoplayıp zıplıyoruz: Yaşam aşkı ve gençlik onlarda ve onlardan bize miras. Ve nicesi : Gençlik, özen, bakım, sevgi ve aşk dolu yürüyüşleri, dansları, duruşları, işleri, yarattıkları ve hayatları artık bize emanet. Onlar ki 1 Mayıs'larda, Newroz'larda, Gezi Direnişlerinde, Barış ve Kardeşlik gösterilerinde, Mayıs 68'lerde, Haziran'larda omuz omuza yürümüş: Bu sokak senin, bu meydan benim, bu caddeler, bu kentler, kasabalar, köyler hepimizin diyerek.

Ah o akıp giden gösterilerimiz, yürüyüşlerimiz, alınteri ve göz nuru yüklü dükkanlarda, işyerlerinde, atölyelerde, fabrikalarda ortaklaşa, kimi kez imece usülü ürettiklerimiz, tahta okul sıralarımız, devrim yüklü anfilerimiz, bilim ve gelecek dolu fakülte kütüphanelerimiz, spor salonlarımız, futbol tutkumuz, çaputtan top oynadığımız taşlı tarla sahalarımız, "yediğimiz" ve attığımız tekmelerimiz, faüllü gollerimiz, basket aşkımız ve dostişi yarışlarımız: Tazelenecek:

“Bir kez yazıldı bu acının şiiri
Yazılıp geçti suların tarihini
Gücünüz yetmez artık
Nehirleri durduramazsınız.”

Bizimle, bizlerle yaşayacaksınız. Bu çok açık. Yeniden hayata ve paylaşmaya hoş geldiniz. Yapmacıksız, gerçek sevgi, dostluk, mutluluk, barış ve kardeşlik duygularıyla yüklü, tertemiz giyimli, bayramlıklarına bürünmüş kadın ve erkek ve çocuk, yanaklarınızdan, gözlerinizden, alınlarınızdan öpmek, ayaklarınızı sizinkilerle ahenge getirmek ve sizlerle halaya durmak. Arzumdur. Sizlerle birarada olmakla içimdeki güneşin ışığı ve gülüşü yayılır, güller açar. Çoşkuma çoşku katarsınız. Eminim. Birlikte ve yeniden yaşam sürer.

Sözüne ve özüne sadık, sakın ve nazik, anlamaya çalışarak, dayanışma içinde ortakça üretmek, ortaklaşa yaratmak.

Hep birlikte tüketmek, eşit eşite.
Yürüyerek tartışmak da mümkün.

Yürüyerek tartışmak ta mümkün evet. Bilhassa yürümek. Yol uzun olabilir, yeter ki güneş sözünde dursun, bir gün varacağımız yere varacağız. Bunun ötesi yok:

“Dışarıda konuşmak yasak
Oysa çok boyutlu bir dergahta
Alabildiğine bağırmaktı susmak
Ve betonu toprak gibi
Avuçlayıp
Tohum tohum patlamaktır
Yaşamak.”

Gidenlerin sureti şimdi Eyfel Kulesi'ndedir. İstanbul'da Boğaz Köprülerinde. İzmir'de Kordon'dadır. Ankara Gençlik Parkı'ndadır. Malatya'nın kaysı ağaçlarındadır. Muş, Bitlis, Varto, Erzincan, Erzurum, Sivas, Kayseri, Nevşehir, Manisa bağlarındadır. Tunceli, Siirt, Hakkari, Şırnak dağlarındadır. İskenderun plajlarındadır. İstanbul'da Taksim Meydanı'ndadır. Paris'te Republique Meydanı'ndadır. Tarsus'tadır. Grenoble'dadır. Diyarbakır surlarındadır. Aix-en-Provence bulvarlarındadır. Sesleri oralarda duyulur.

Ölülerimiz yeniden halaya kalkarlar. Yeniden ve yeniden. Asla yenilmeden. Gidenlerimiz yaşayanların anılarında canlanır. Yasaksız toprakların çocuklarıdır onlar. Yasaksız topraklara yüz sürmüş, suyunu katıksız ve helal ana sütü gibi içmişlerdir. Malum.

Günü ve saati gelir, Eyfel Kulesi'nden, Galata'dan, Antalya'dan ve Surlardan kimi zaman taklacı beyaz bir güvercin kanatlanır güneye doğru: Ezilenlerin kurtuluşunu simgeleyen özgürlük kıvılcımları içinde.

Telgraf direklerinde serçeler sıralanır: Kuzeye duyurmak için: "Nar Ülkesinde Mor Günler"de gebe analar yeni doğacak çocuklarına gidenlerin isimlerini koymak için sözleştiler. Duyduk duymadık demeyin. Deri kaplı Kitab'a, Kitabımıza, yazılıdır : İşte ispatı :

Bu canlar bizim canlarımızdır. Bu isimler bizim isimlerimizdir. Sicilimize yazılı. Sizler gittiniz. Bizler kaldık. Nöbet sürüyor. Biz nöbetteyiz. Anılarınızla, türkülerinizle, halaylarınızla:

"Bizi bu deprem günlerinde
İnan ki bir şiirsiz yaşamak
Bir de sensiz (sizensiz) savaşmak
Öldürür."

Gerisini Tarih yazar. Bize susmak düşer. Sizlerle her zaman.

(8 Şubat 2023, ayorum.com)

M. ŞEHMUS GÜZEL

YİTİRDİKLERİMİZ

ekitap.aqorum.com